

ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ФАКУЛЬТЕТ СУСПІЛЬНИХ НАУК
Кафедра соціології та соціальної роботи

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Декан факультету суспільних наук
Остапець Ю.О./
2021 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

СОЦІАЛЬНА АНТРОПОЛОГІЯ

Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський)
Галузь знань	23 Соціальна робота
Спеціальність	231 Соціальна робота
Освітня програма	Соціальна робота
Статус дисципліни	Вибіркова
Мова навчання	Українська

Ужгород 2021

Робоча програма навчальної дисципліни «Соціальна антропологія» для здобувачів вищої освіти галузі знань 23 «Соціальна робота» спеціальності 231 «Соціальна робота» освітньої програми «Соціальна робота».

Розробник: Шандор Ф.Ф., д.філ.н., доцент, професор кафедри соціології та соціальної роботи.

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні кафедри соціології та соціальної роботи,

протокол № 12 від « 01 » липня 2021 р.

Завідувач кафедри Шандор Ф.Ф.

Схвалено науково-методичною комісією факультету суспільних наук

протокол № 8 від «1» липня 2021 р.

Голова науково-методичної комісії Попадич О.О.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма	Заочна форма
Кількість кредитів ЄКТС – 4	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 120	2	2
Кількість модулів – 2	Семестр:	
Тижневих годин для денної форми навчання:	4	4
аудиторних – 4	Лекції:	
самостійної роботи студента – 60	34	10
	Практичні (семінарські):	
	26	8
Вид підсумкового контролю: залік	Лабораторні:	
Форма підсумкового контролю: усна	Самостійна робота:	
	60	102

2. МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета викладання навчальної дисципліни «Соціальна антропологія» – послідовне й всебічне вивчення соціально-антропологічних знань стосовно особливостей та багатоманітності біологічних, соціальних та культурних властивостей людини; розкриття активної ролі людини як суб'єкта-творця соціальної реальності.

Відповідно до освітньої програми, вивчення дисципліни сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких компетентностей:

- здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу на основі логічних аргументів та перевірених фактів (ЗК-1);
- здатність вчитися і бути сучасно навченим, до самоосвіти, постійного підвищення кваліфікації (ЗК-4);
- здатність використовувати професійно профільовані знання в галузі соціології, психології, медицини, педагогіки, права, менеджменту та ін. наук для діагностики, прогнозування проектування і моделювання соціальних процесів і явищ у контексті соціального захисту населення, з метою максимізації соціальних ресурсів у відповідності до потреб та інтересів користувачів послуг (ФК-14);
- розуміння причинно-наслідкових зв'язків розвитку суспільства і уміння їх використовувати у професійній діяльності та всебічно аналізувати історичні процеси, події та факти з наукових позицій й їх тлумачення (ФК-19);

3. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Передумовами вивчення навчальної дисципліни є опанування таких навчальних дисциплін освітньої програми:

ОК1.1.1 Історія та культура України

ОК1.1.3 Філософія

ОК1.1.5 Основи педагогіки і психології в соціальній роботі

OK1.2.6 Соціальна психологія
OK1.2.19 Вступ до спеціальності
OK1.2.23 Ознайомча практика

4. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до освітньої програми «Соціальна робота», вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити досягнення таких програмних результатів навчання:

Програмні результати навчання	Шифр ПРН
здійснювати пошук, аналіз і синтез інформації з різних джерел для розв'язування завдань спеціальності, відтворювати факти (дати, події, принципи й закономірності суспільного розвитку), встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між подіями, явищами, аналізувати й оцінювати найважливіші досягнення етнічної, європейської та світової науки й культури, орієнтуватися в сучасному культурному просторі	ПРН1
розглядати суспільні явища в розвитку і конкретних історичних умовах, розуміти сутність та принципи розвитку суспільства в цілому, окремих соціальних інститутів, груп та індивідів	ПРН27

Очікувані результати навчання, які повинні бути досягнуті здобувачами освіти після опанування навчальної дисципліни:

Очікувані результати навчання з дисципліни	Шифр ПРН
знати: основні парадигми культур-антропологічного знання; місце соціальної антропології в системі наук про людину; сучасні уявлення про морфологічну і соціальну еволюцію первісної людини; вміти: застосовувати знання про людину які допоможуть в організації спільної діяльності, налагодженні комунікативних зв'язків, враховуючи специфіку тієї чи іншої культури; застосовувати знання під час ділових контактів представників різних культур, при рішенні питань національної і культурної політики, а також у сфері соціальної підтримки індивіда.	ПРН1, 27

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Засобами оцінювання результатів навчання та методами демонстрування з навчальної дисципліни є:

- поточний контроль – здійснюється для всіх видів аудиторних занять під час їх проведення. Метою поточного контролю є визначення рівня досягнень дисциплінарних результатів навчання студента за певним розділом (темою) робочої програми дисципліни, практичними заняттями, самостійною роботою;
- проміжний (модульний) контроль має на меті оцінювання знань, умінь та практичних навичок студента, набутих під час засвоєння теоретичного і

практичного матеріалу після вивчення логічно завершеної частини навчальної дисципліни;

- підсумковий контроль передбачає комплексне оцінювання рівня сформованості результатів навчання з дисципліни.

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Форми поточного контролю: самостійна робота, стандартизовані тести, реферат, доповідь з презентацією.

Знання, вміння та навички студентів оцінюються через визначення якості виконання конкретизованих завдань. Кількісна оцінка певного поточного контролю за конкретним видом навчального заняття визначається як сума балів за окремі види навчальної роботи. Максимальна кількість балів, яку може отримати студент за результатами поточного контролю протягом одного модуля – 50.

Форма модульного контролю: контрольна робота. Передбачає розкриття теоретичних питань і розв'язування тестів. Підсумкова оцінка за кожний модуль складається із суми балів за поточне оцінювання і результату модульної контрольної роботи (максимальна оцінка – 100 балів).

Форма підсумкового семестрового контролю: залік в усній формі.

Якщо студент погоджується з набраною кількістю балів за модуль, ця оцінка може бути виставлена в екзаменаційну відомість. Якщо студент не отримав достатньої кількості балів (менше 60) або не погоджується з підсумковою оцінкою, то він складає залік. Максимальна оцінка за відповідь на заліку – 100 балів.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	Модульна контрольна робота	Сума
7	7	8	7	7	7	7	50	100

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль 1	
	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)
Практичні заняття	5	30
Письмове тестування	1	10
Реферат	1	10
Модульна контрольна робота	1	50
Разом		100

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

Критерії оцінювання теоретичних завдань на модульній контрольній роботі (1 теоретичне завдання, максимальна кількість балів за 1 завдання – 10 балів): 0 – студент не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його висвітлити; 1 – 3 балів – студент не володіє навчальним матеріалом у достатньому обсязі, проте фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає окремі питання навчальної дисципліни, не розкриває

зміст теоретичних питань; 4 – 6 балів – студент відтворює значну частину навчального матеріалу, висвітлює його основний зміст, виявляє елементарні знання окремих положень, але не здатний до глибокого, всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, не користується необхідною літературою; 7 – 9 балів – студент достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає, в основному розкриває зміст теоретичних запитань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу, послуговується науковою термінологією, але при висвітленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації; 10 балів – студент у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу, вільно послуговується науковою термінологією.

Критерії оцінювання практичних завдань на модульній контрольній роботі (10 тестових завдань, максимальна кількість за 1 тестове завдання – 4 бали): 0 балів – студент надав неправильну відповідь на тестове завдання; 4 бали – студент надав правильну відповідь на тестове завдання.

Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю

40-50 балів – студент у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних запитань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу, вільно послуговується науковою термінологією.

30-39 балів – студент достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає, в основному розкриває зміст теоретичних запитань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу, послуговується науковою термінологією. Але при висвітленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації.

20-29 балів – студент відтворює значну частину навчального матеріалу, висвітлює його основний зміст, виявляє елементарні знання окремих положень. Не здатний до глибокого, всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, не користується необхідною літературою.

10-19 балів – студент не володіє навчальним матеріалом у достатньому обсязі, проте фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає окремі питання навчальної дисципліни, не розкриває зміст теоретичних питань.

1-9 бали – не в змозі викласти зміст питань, володіє навчальним матеріалом на рівні розпізнавання явищ, допускає істотні помилки, вирішує завдання, які потребують однослівної відповіді.

0 – студент не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його висвітлити.

Семестровий контроль з дисципліни здійснюється в усній формі. Семестровий залік проводиться за навчальним матеріалом, визначеним робочою навчальною програмою дисципліни у повному обсязі. Підсумкова кількість балів виставляється за 100-бальною шкалою та за національною шкалою. Студент отримує три питання з різних тем, визначених робочою

навчальною програмою дисципліни. Кожне запитання оцінюється окремо: 1-ше – 30 балів, 2-ге – 30 балів, 3-тє – 40 балів. Загальна оцінка виводиться як арифметична сума отриманих балів. Критерієм оцінки відповідей служить рівень володіння студентом навчальним матеріалом. Залік вважається складеним за умови отримання не менше 60 балів.

Підсумкова оцінка з дисципліни здійснюється згідно з Методикою переведення показників успішності знань студентів Університету в систему оцінювання за шкалою ECTS.

6. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

6.1. Зміст навчальної дисципліни

Тема 1. Соціальна антропологія: предмет та завдання. Основні етапи історичної та культурної еволюції людини. Визначення об'єкту, предмету та основних завдань соціальної антропології. Основні поняття. Людина-соціальна як основний об'єкт дослідження. Форми соціальної взаємодії людини. Проблеми міждисциплінарності. Антропологічний, філософський та соціологічний підходи до розгляду культури. Соціологія: суспільство як система (організм). Діалектичний та структурно-функціональний методи аналізу. Дослідження людини в контексті суспільних відносин. Рівні дослідження людини: суспільна людина; працівник; особистість; індивідуальність та ін.. Пізнавальні парадигми. Діалектична парадигма: дослідження переходу культури (соціуму) із однієї форми в іншу за допомогою активності людини. Структурно-функціональна: пояснення виникнення та функціонування форм і структур соціальної взаємодії. Структуралістська: дослідження символічної організації культури і соціуму.

Тема 2. Повсякденність як світ досвіду людини. Функціонування знаків і символів у людській культурі та соціумі. Основні характеристики повсякденності. А. Шюц: риси повсякденності. Історична еволюція семіотичної системи повсякденності. Чотири класи знаків, що функціонують у сфері повсякденності: цільні предмети (архітектура, дизайн, одяг); управління діями людей (орієнтири, команди); знаки прогнозування (прикмети; знамення та ін.); знаки мистецтва (музика, хореографія, образотворче мистецтво). Функціонування знаків і символів у людській культурі та соціумі. Еволюція знаково-символічних систем у дописьмовій культурі; індустріальній цивілізації та культурі інформаційного суспільства. Мова людини в структурі повсякденності.

Тема 3. Людська різноманітність і стратифікація суспільства. Статус та ієрархія. Фактори людської різноманітності. Спадковість та життєве середовище як об'єкти дослідження соціальної антропології. Біологічні чинники як основа індивідуальних генетичних рис людини. Співвідношення біологічних чинників та впливу середовища на формування людини. Р. Декарт: спроба розділення внутрішніх та зовнішніх чинників (людина як машина). Соціальні форми статевих, географічних та етнічних різниць у контексті суспільства. Абсолютизація генетики в дослідженні природи людини. Взаємозалежність соціального статусу сім'ї та інтелектуального рівня

наступних поколінь. Проблема соціальної стратифікації суспільства. Статус та ієрархія. Розподіл праці в суспільстві та соціальне розмежування населення. О. Конт: розподіл праці як найбільш суттєва умова суспільного життя.

Тема 4. Суспільство як суб'єктивна реальність: проблеми ідентифікації людини. Життєве середовище та екологія. Інституціоналізація життєвого досвіду. Типізація соціальної взаємодії. Життєві світи людини: єдність та специфіка. Суспільство як об'єктивна і суб'єктивна реальність. Основні модуси (феномени) існування людини: праця; панування; любов; гра; смерть та ін.. Смысловий універсум людини. Комунікативні зв'язки між світами людини: забезпечення внутрішньої цілісності. Г. В. Лейбніц: універсум як множинність усіх можливих світів. Динамічність і тотальність і тотальність зв'язків і відношень усіх реальностей суб'єкта. Поняття і структура життєвого середовища.

Тема 5. Світ праці та світ знань в житті людини: соціальний аспект. Природничо-наукове пояснення еволюції праці людини. Філософсько-соціологічне пояснення співвідношення «людина - праця». Нові аспекти розгляду: «людина – результати праці». Проблема відчуженості: розрив між суспільними настановами і справжньою природою людини (Ж. Ж. Руссо, П. А. Гольбах, Д. Дідро). Проблема відчуженості в німецькій класиці (Г. Ф. Гегель) та марксизмі. Світ знань - homo sapiens. Гени і мозок: інформаційна ємкість людини. Соціальне і наукове знання. Сучасні засоби масової комунікації та інформаційні технології: нова організація і контролю соціуму. Людина як споживач масової інформації.

Тема 6. Світ любові та світ боротьби в соціумі. Природа любові та сакральність. М. Шелер: любов як спосіб людського буття в основі творення цінностей Всесвіту. Форми цінностей за Шелером: гедоністичні, утилітарні, цінності життя, цінності культури та цінності священного. Об'єкти людської любові як цінності. Світ любові та світ панування конкуренції, експансії й прагнення до домінування: проблема протистояння. Любов людини в теоцентричних (релігійних) картинах світу. Світ боротьби: homo agressivus. Насилля як спосіб домінування й панування. Чотири напрями пояснення феномену насильства й агресії людини. Біогенетичне (етологічне) пояснення: К. Лоренц – природна наявність агресії в історії розвитку тварин і людей. О. Шпенглер: людина – це «хижий звір». Психоеволюційне пояснення: З. Фрейд – агресія як незнищенна риса людської природи.

Тема 7. Світ гри: «людина, що грає»: соціальні виміри. Соціальні аспекти спорту як гри. Природа і механізм гри. Й. Хейзинга «Homo ludens»: гра є заняття позарозумове. Культура: народження із гри. Причини появи та різновиди гри. Гра як культурно-діяльнісне утворення. С. А. Смірнов: домінування гри над граючим. Соціальна функція гри: наявність прагнення до самовизначення у світі людей. Класифікація ігор. Р. Каюйя: чотири типи ігор. С. А. Смірнов: гра-мімезис; гра-агон; гра-екстазис (осягнення сенсу буття у боротьбі). Соціальні аспекти спорту як гри. Традиції Олімпійських ігор у Давній Греції: припинення воєн. Взаємозв'язок стилю життя людини та

фізичної культури. Спорт як спосіб самоствердження спортсмена у сучасному світі.

6.2. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усьог о	у тому числі					усьог о	у тому числі				
		л	п	л	і	сам		л	п	л	ін	сам
Тема 1. Соціальна антропологія: предмет та завдання. Основні етапи історичної та культурної еволюції людини	18	4	4			10	18	2	2			14
Тема 2. Повсякденність як світ досвіду людини. Функціонування знаків і символів у людській культурі та соціумі.	16	4	2			10	16	2	1			13
Тема 3. Людська різноманітність і стратифікація суспільства. Статус та ієрархія.	16	4	4			8	16	1	1			14
Тема 4. Суспільство як суб'єктивна реальність: проблеми ідентифікації людини. Життєве середовище та екологія	18	6	6			6	18	2	1			15
Тема 5. Світ праці та світ знань в житті людини: соціальний аспект	18	6	6			6	18	1	1			16
Тема 6. Світ любові та світ боротьби в соціумі	16	4	2			10	16	1	1			14
Тема 7. Світ гри: «людина, що грає»: соціальні виміри. Соціальні аспекти спорту як гри.	16	4	2			10	16	1	1			14
Модульна контрольна робота	2	2	0			0	2	0	0			2
Разом:	120	34	26			60	120	10	8			102

6.3 Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Тема 1. Соціальна антропологія: предмет та завдання. Основні етапи історичної та культурної еволюції людини	4	2
2	Тема 2. Повсякденність як світ досвіду людини. Функціонування знаків і символів у людській культурі та соціумі.	2	1
3	Тема 3. Людська різноманітність і стратифікація суспільства. Статус та ієрархія.	4	1
4	Тема 4. Суспільство як суб'єктивна реальність: проблеми ідентифікації людини. Життєве середовище та екологія	6	1
5	Тема 5. Світ праці та світ знань в житті людини: соціальний аспект	6	1
6	Тема 6. Світ любові та світ боротьби в соціумі	2	1
7	Тема 7. Світ гри: «людина, що грає»: соціальні виміри. Соціальні аспекти спорту як гри.	2	1
Разом:		26	8

6.3.Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Тема 1. Соціальна антропологія: предмет та завдання. Основні етапи історичної та культурної еволюції людини	10	14
2	Тема 2. Повсякденність як світ досвіду людини. Функціонування знаків і символів у людській культурі та соціумі.	10	13
3	Тема 3. Людська різноманітність і стратифікація суспільства. Статус та ієрархія.	8	14
4	Тема 4. Суспільство як суб'єктивна реальність: проблеми ідентифікації людини. Життєве середовище та екологія	6	15
5	Тема 5. Світ праці та світ знань в житті людини: соціальний аспект	6	16
6	Тема 6. Світ любові та світ боротьби в соціумі	10	14
7	Тема 7. Світ гри: «людина, що грає»: соціальні виміри. Соціальні аспекти спорту як гри.	10	14
	Модульна контрольна робота	0	2
Разом:		60	102

7. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

Технічні засоби – комп'ютер, мультимедійний проектор.

Програмне забезпечення – офісні додатки

8. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

1. Андрущенко В.П. Історія соціальної філософії: підручник для студ. вищ. навч. закл. К.: Тандем, 2000. 416 с.
2. Сегеда С. Антропологія: Навч. посіб. К.: Либідь, 2001. 336 с.
3. Багацький В.В., Кормич Л.І. Культурологія: історія і теорія світової культури ХХ ст.К.: Кондор, 2004. 302 с.
4. Глосарій з навчальної дисципліни "Культурологія" / укл. І.В.Малець, Т.Є.Гетало, Н.Д.Пальм. Х. : Вид. ХНЕУ, 2009. 144 с.
5. Михайличенко Д.Ю., Белікова Ю.В., Потоцька Ю.І. Практикум з навчальної дисципліни "Культурологія": навчально-практичний посібник. Х.: Вид. ХНЕУ, 2009. 91 с.
6. Пальм Н.Д., Гетало Т.Є., Михайличенко Д.Ю, Потоцька Ю.І. Культурологія: навчальний посібник. Х.: Вид. ХНЕУ, 2008. 284 с.

Допоміжна література

1. Мерло-Понті М. Феноменологія сприйняття. К.: Центр дух. культ., 2001.
2. Ільїн В.В., Кулагін Ю.І. Людина і світ. К.: КНТЕУ, 2003. 302 с.